

nica *krakovi*, na pr. *trakovi* hobotnice, *trakovi* sipe, *trakovi* vrpce, *trakovi* na cipelama. Razlika u značenju između kratke i duge množine još je očitija kod nekih drugih imenica. Tako na pr. *sati* označuju vremenske razmake, a *satovi* strojeve, koji pokazuju te vremenske razmake. Množina *zubi* označuje zube kod ljudi i životinja, a *zubovi* kod raznih predmeta: puške, pile i sl.

Iz svega se ovoga vidi, da su dobri i pravilni i oblici kratke množine i oblici duge množine. Kad će netko upotrebiti jedne, a kad druge oblike, to u prvom redu ovisi o njegovu jezičnom osjećaju i o tome, što želi tim oblicima izraziti i reći.

M. Kosor

NEKOLIKO KRAĆIH ODGOVORA

(*Obescijeniti, podcijeniti, podčinovnik dijete, materinski, maternji, nisam, nijesam, slavenski genitiv, klasički, klasični*)

Pita nas jedan čitalac, nije li bolje upotrebljavati glagole *obescijeniti, obescjenjivati* umjesto glagola *podcijeniti, podcjenjivati*, koje »osuđuje« i 10. izdanje Boranićeva Pravopisa. A mi možemo dodati, da i Maretić u Savjetniku preporučuje kao bolje *obescijeniti, obescjenjivati*, jer su ono drugo germanizmi, prema njem. *unterschätzen*.

Ipak, mi ne bismo postavljali antitezu: *podcjenjivati* ili *obescjenjivati*. Ova dva glagola nemaju sasvim jednako značenje. Netko može *podcjenjivati kulturne vrednote*, a drugi ih opet *obescjenjivati*. Onaj, koji podcjenjuje kulturne vrednote, cijeni ih manje, nego što im pripada, a onaj, koji ih obescjenjuje, drži ih za ništa, uopće ih ne cijeni. Zbog toga, što su nam potrebna oba značenja i što su ona tako i usvojena u suvremenoj upotrebi, potrebno je zadržati obje varijante. Ništa nas ne smeta takav germanizam, koji ne nagrđuje naš jezik, nego nam pomaže da istaknemo važne semantičke razlike.

Isti nas čitalac pita, zašto novi Pravopis određuje, da »ispred bezvučnih c, č, ć, s, š

ostaje *d* nepromijenjeno« u pismu, dok je sedmo izdanje iz god. 1937. ostavljalo *d* samo pred nastavkom *-ski* i *-stvo*. Tako se onda po 10. izdanju piše *nadcestar, podčinovnik, odušnuti, gradski, odsjek i odšteta*, ali *potkrovlje, otpečatiti, potpredsjednik*. Do ove promjene pravopisnih propisa došlo je zbog toga, što se osmo, deveto i deseto izdanje Boranićeva Pravopisa vratilo na propise, kakvi su postojali od prvog do uključivo četvrtog izdanja (četvrto izdanje je izašlo g. 1928.). Ta se izdanja naslanjaju u tom na načela, što ih je 1892. postavio dr. Ivan Broz. Broz, jednako kao i Karadžić, odstupio je ovdje od pretjeranog fonetiziranja poradi veće jasnoće, jer bismo po potpuno fonetskom načelu morali pisati *gracki, ocjek* i sl. Nasuprot tome peto, šesto i sedmo izdanje bilo je zasnovano na Pravopisnim uputstvima, koja je za Živkovićeve diktature propisalo Ministarstvo prosvjete, pa zbog toga nije bilo ni usvojeno u hrvatskoj književnosti, nego samo u školama i uredima.

Što se tiče prijedloga našeg čitaoca, da reformiramo pravopis u tom pravcu, da prema starom jatu pišemo *ije* samo u aoristu, a *je* i u dugim i u kratkim slogovima, valja reći, da je to zaista revolucionaran, ali ipak nedovoljno obrazložen prijedlog. Po tome prijedlogu pisali bismo *donijeh, posiječe, mljeko* (koje bi se onda čak i čitalo *mleko*), *djete, djevojka, tjeme*. Na taj bismo način prekinuli sa šezdesetgodišnjom, a i još duljom tradicijom, pa bi i sva izdanja naših dosadašnjih književnika odjednom pravopisno zastarjela. Brojna pokoljenja naših ljudi odjednom bi osjetila pravopisnu nesigurnost, a izgovor svih naših ljudi, koji nisu štokavci, znatno bi se pokolebao zbog jednakog pisanja dugih i kratkih slogova (*djete i tjeme*). A sve bi to po čitaocu mišljenju trebalo učiniti zato, što je teže razlikovati u pismu *-je-* i *-ije-* i što neki štokavci imaju jednosložan i dug izgovor vokala, koji je postao od dugoga jata. To su pre-slabi razlozi za ovako revolucionarnu pro-

mjenu, a ne smijemo smetnuti s uma ni to, da je načelo postojanosti jedno od osnovnih načela, kojima se upravljaju pravopisi kulturnih naroda.

Na pitanje o razlici u značenju pridjeva *materinski* i *maternji* može se s Akademijinim Rječnikom u ruci odgovoriti, da jedan i drugi pridjev znače isto. Po primjerima iz književnih djela vidi se, da oba ova pridjeva dolaze kao atributi uz imenicu *jezik*, i to *materinski* na pr. u Glavinića, Lastrića, Knezovića, Reljkovića, Pavlinovića, a *maternji* u Rajića i Karadžića. A tako je to i u naše dane i u književnom i u govornom jeziku.

Ovaj naš čitalac, koji je željno očekivao prvi broj »Jezika« i pročitao ga s najvećim interesom, kao da ne voli jezične dvostrukosti. Među ostalim njemu se čini, da bi bilo bolje odlučiti se za oblike *nisam*, *nisi*... i napustiti oblike *nijesam*, *nijesi*... A to ne možemo, jer su i jedni i drugi likovi i pravilni i prošireni, pa svakom piscu stoji na volju, da se služi onima, koji su mu draži. Slično tome, iza zaniijekana glagola ne mora uvijek dolaziti genitiv, nego može oštati i akuzativ objekta. Čak se smatra, da je upotreba toga t. zv. slavenskog genitiva običajinja

u starijih nego novijih pisaca. Dobro je dakle i s genitivom: *Dogovor kuće ne obara*, ali je pravilno i s akuzativom, kao što pokazuje Daničić u ovom primjeru: *Što mi ne oprostiš grijeh moj i ne ukloniš moje bezakonje?* A za zamjenice u srednjem rodu mnogo je običniji akuzativ nego genitiv: *Ne vidite li vi to?*

Za dublete *jezični* — *jezički* lako je utvrditi da se prvi lik više upotrebljava u zapadnih, a drugi više u istočnih pisaca. Pritom se očituje tendencija, da *jezički* znači *lingvistički*, a *jezični* svojstvo jezika. Za *klasični* i *klasički* može se reći da su već postepeno dobili različna semantička obojenja. Za nekoga kazujemo da je student klasičke filologije, a za »Fausta« tvrdimo da je klasično djelo svjetske književnosti. Tako se i studenti klasičke filologije sastaju u klasičkom seminaru, a Karasova smrt u rijeci Korani klasičan je primjer bespomoćnog položaja umjetnika u kapitalističkom društvu. O tome je pisao prof. Maretić u 14. knj. »Nastavnog vjesnika« ističući, da je nastavak *-ičan* nuždan, samo kad se naznačuje svojstvo (*ekonomičan čovjek*, *energična borba* i sl.).

Lj. J.

OSVRTI

Aleksandar Belić: *Pravopis srpskohrvatskog književnog jezika*, Beograd 1950., str. 546.

Potkraj godine 1952. izišlo je u izdanju beogradske »Prosvete« prvi put poslije Oslobođenja novo, dopunjeno i ispravljeno izdanje Belićeva »Pravopisa srpsko-hrvatskog književnog jezika«, kojemu je prvo izdanje priredio isti pisac godine 1923. Teoretski dio ovoga Pravopisa obuhvaća 120 strana, a pravopisni rječnik 415 strana, što već samo za se govori, kako se rječnik znatno proširio prema prijašnjim izdanjima. Značajna je promjena prema prijašnjim izdanjima Belićeva Pravopisa i

u tome, što je autor u najnovijem izdanju pored istočnoga obradio i južni govor štokavskoga narječja i što je svima riječima u rječniku obilježio i akcenat. Tako se onda u pravopisnom rječniku nalaze ne samo riječi, kod kojih može nastati bilo kakva sumnja o tome, kako se pišu, nego i riječi, kod kojih nema sumnje o pisanju, nego samo o izgovoru, naglasku. Takvih riječi ima priličan broj, na pr. *globa*, *govor*, *kamen*, *kada*, *kako*, *mrkva*, *mudrac*, *onamo*, *radost*, *rog*, *sirota*, *strahota*, *subota*, *crtež*, *curiti*, *šuškati* i mnoge druge slične, što nam dakako govori, da je povećanje rječnika u velikom dijelu izazvano ortoepskom potrebom i dvostrukim